

Gärna effektiviseringar – men först en rejäl slant

JOHAN LÖNNROTH

Jag håller med om en hel del av det Mårten Blix och Anders Morin (BM) skriver under rubriken ”Mer pengar löser inte kommunkrisen efter Corona” i *Ekonomisk Debatt* nr 7 2020 (Blix och Morin 2020).

Först detta: ”De riktade statsbidragen är förknippade med en besvärlig byråkrati och kostsam administration. Dessutom är kopplingen mellan kommunernas behov och inriktningen på bidragen i bästa fall svag och i värsta fall obefintlig” (s 70).

Efter nio år i Göteborgs kommunstyrelse och 11 år i riksdagen håller jag med om det. Det är så lätt att ställa väljandande krav på kommuner eller regioner kopplat till en påse pengar. Vilket utlöser febril aktivitet bland mottagarna att flytta olika budgetposter så att det ser ut som om kraven uppfylls. Prioriteringar mellan olika behov görs bäst på så låg beslutsnivå som möjligt.

BM skriver också: ”År 2018 behövde varje person i sysselsättning försörja 1,13 personer utöver sig själv. Med försörjningskvoten beräknad på detta sätt behöver varje sysselsatt person försörja 1,20 personer 2032, om sysselsättningsgraden är oförändrad” (s 71).

Om att den låga försörjningskvoten är ett problem är vi också överens. Vi måste få många fler i arbete! Bland annat genom höjd pensionsålder. Men det är lätt att säga till sådana som jag som fortsatte undervisa på universitetet utöver de av Fredrik Reinfeldt målsatta 75 åren. Men de som arbetat med fysiskt eller psykiskt påfrestande arbeten kan inte med nuvarande arbetsmiljö avkrävas motsvarande. Om deras pensionsålder

ska höjas krävs en radikalt förbättrad arbetsmiljö och arbetsrätt samt ett mer jämlikt pensionssystem.

Men även om vi skulle lyckas höja försörjningskvoten finns det på grund av Baumols kostnadssjuka (Baumol 2012) och ökad efterfrågan på utbildning, vård och omsorg kvar ett långsiktigt finansieringsgap för kommuner och regioner. BM avvisar både höjda skatter och att låta befolkningen i högre grad betala ur egen ficka. De skriver: ”Givet den starka uppslutningen hos politiken och befolkningen kring gemensam finansiering av välfärden måste effektivisering vara ett huvudspår” (s 71).

Och hur ska denna effektivisering då gå till? BM hänvisar till en kalkyl som ”...indikerar att kommunernas kostnader skulle minska med upp till tio procent om alla kommuner bedrev sin verksamhet lika effektivt som en grupp förredömeskommuner inom varje välfärdsområde...Svenskt Näringsliv har gjort en fördjupad analys för grundskolan och äldreomsorgen som pekar på kostnadsbesparingar av samma storleksordning” (s 72).

Det låter sig sägas. Men jag ser två problem. Det första är svårigheten att mäta effektivitet i kommunernas och regionernas verksamheter. I skolan finns risk för en ensidig fokusering på betygen eftersom praktisk erfarenhet och bildning inte kan mätas på samma sätt. Och hur mäter man kärleksfull omtanke eller intellektuell stimulans inom vård och omsorg? Ett alltför intensivt effektivitetsjagande mätande gör också att lärare, omsorgs- och sjukvårdspersonal får ägna alltför stor del av sin arbetstid åt det i stället för deras egentliga arbete i mötet med brukarna.

Det andra problemet är svårigheten att åstadkomma denna massiva kommunpolitiska skärpning. Visst kan kommuner och regioner lära sig en hel del av varandra. Men tänk tanken att vi tillämpade BM:s effektiviseringsre-

REPLIK

Johan Lönnroth är fil lic i matematik, docent i nationalekonomi och fd vice partiordförande i Vänsterpartiet. johan.lonnroth@gmail.com

sonemang på alla företag i en bransch. Det vill säga att alla företag skulle bli lika effektiva som det effektivaste. Är det möjligt med tanke på att det skulle kräva mycket stora investeringar i ny teknik? I kommuner och regioner finns också radikalt olika förutsättningar. Det handlar om klass, kön, ålder, traditioner, politisk kultur, infrastruktur och mycket annat. Det är en helt orealistisk tanke att alla kommuner och regioner skulle bli lika effektiva.

Jag skulle också gärna vilja höra BM:s syn på den privatisering och konkurrensutsättning som brett ut sig i produktionen av välfärdstjänster. Som SNS-rapporten *Konkurrensens konsekvenser* visar så uppfylldes inte de för-

hoppningar om ökad effektivitet bland privata utförare som de som beslöt om reformerna hoppades på (Hartman 2011). Sjukvården i USA med sin väldiga sjukförsäkringsbyråkrati är också ett avskräckande exempel.

Så jag envisas: Mer pengar till kommuner och regioner!!

REFERENSER

Baumol, W (2012), *The Cost Disease*, Yale University Press, New Haven.

Blix, M och A Morin (2020), "Mer pengar löser inte kommunkrisen efter Corona", *Ekonomisk Debatt*, årg 48, nr 7, s 70-74.

Hartman, L (red) (2011), *Konkurrensens konsekvenser – vad händer med svensk välfärd?*, SNS förlag, Stockholm.